

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:3

Onder redactie van Prof. Dr K. SCHILDER, Kampen.

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; N. Baas, Amsterdam; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr E. T. v. d. Born, Helpman (Gr.); Ir B. ter Brugge, Almelo; Dr K. J. Cremer, Kampen; Dr R. J. Dam, Kampen; Dr A. C. Drogendijk, Dordrecht; Dr D. van Dijk, Groningen; Drs D. J. Galle, Kampen; Mevr. G. Gilhuis-Smitskamp, Mijdrecht; Dr J. H. Hagenbeek, Zwolle; Dr J. van Herksen, Ermelo; A. Janse, Biggelerke; Dr P. Jasperse, Leiden; Dr G. Keizer, De Steeg; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr E. D. Kraan, Vlaardingen; A. Kuiper, Utrecht; Dr C. Lindeboom, Amsterdam; Dr J. v. d. Linden, Zeist; Dr S. O. Los, 's-Gravenhage; Drs Joh. Luijknaar Francken, Rotterdam; Mevr. J. M. Th. Luijknaar Francken-Schreuder, Rotterdam; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Dr A. Ringnalda, Ermelo; P. J. Risseuw, 's-Gravenhage; C. Rijnsdorp, Rotterdam; A. Schilder, 's-Gravenhage; Dr G. K. Schoep, 's-Gravenhage; Dr R. Schippers, Wanswerd; Dr J. Smelik, 's-Gravenhage; Drs H. Smilde, Groningen; Drs H. Smitskamp, 's-Gravenhage; Dr N. Streefkerk, Wollega; D. Stroo, Bussum; J. Strikwerda, Zeist; Prof. Dr C. van Til, Philadelphia, Pa.; Dr J. Thijis, Zwolle; Dr C. Veenhof, Haarlem; Dr J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr M. Vreugdenhil, Meliskerke; Dr F. de Vries, 's-Gravenhage; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Franeker; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Alle stukken bestemd voor de Redactie zende men aan:
Prof. Dr K. SCHILDER, Vloedijk 101, Kampen.

Drukkers-Uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes.
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f 2.50 per halfjaar bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland f 7.50 en voor Ned.-Indië f 6.— per jaar.
Advertentiën: 25 ct. per regel. — Losse nummers f 0.15.

INHOUD: Hoofdartikel: De sociale ethiek van Brunner. III. Uit de Schrift: In dit leven den eeuwigen Sabbath aangeven... (Hebr. 4:9.) — Kerkelijk Leven: Tusschen interventie en non-interventie. III. „Rationaliseerend het mysterie naderen.” V. Jan Zwart. Over vragen van Geref. Kerkverband: „Voetius over het gezag der Synoden”. Prof. Dr J. D. Du Toit. III. C. V. V. O. — Even Parkeeren: „En pension”. — Uit de Buitenl. Kerken: Een Amerikaansche Synode in zitting. I. — Stemmen uit onze Kerken: De Voetius-interpretatie van Dr M. Bouwman. — Perschoonw. — Kerkenieuws.

HOOFDARTIKEL

De sociale ethiek van Brunner.

III.

(I. Het subject. B.)

8. Van het subject uit Brunners sociale ethiek kan echter nog meer gezegd.

Zooals we reeds zagen, bestaat, volgens hem, ons mensch-zijn uit het beeld Gods, dit beeld Gods op zijn beurt uit onze verantwoordelijkheid, en is deze verantwoordelijkheid weer identiek met den stand, dien wij tegenover God innemen¹⁾, namelijk dat wij enerzijds door Hem in liefde aangesproken worden en aldus in het Woord Gods zijn, en aan den anderen kant op grond hiervan Hem in liefde antwoorden.

Door de zonde zijn wij echter uit onzen rechten stand tegenover God uitgevallen. Onze verantwoordelijkheid werkt verkeerd. Wij scheuren ons van Hem los, en nemen daardoor ook een verkeerde houding in tegenover onzen naaste. En wij weten dit ook van onszelf in ons geweten. Want het geweten is eigenlijk niets anders dan de mensch zelf, die in het centrum van zijn bestaan voelt, dat het met zijn verantwoordelijkheid niet in orde is en tot bewustzijn komt van een wet, die voor hem een verloren mogelijkheid geworden is.²⁾

Doch nu is dit het wonder, dat datzelfde Woord, waarin wij geschapen werden en waaruit wij uitvielen, tot ons terugkeert. Nu niet als Scheppingswoord, maar als roep tot terugkeer, als belofte van redding en vervulling, als een Woord, dat de straf voor ons opheft en ons verlossing bereiden wil.³⁾ Het komt thans ook tot ons als mensch, in de gestalte van Jezus Christus.⁴⁾ God spreekt ons weer van zeer nabij, als mensch, aan in liefde. Hij verzekert ons, dat Hij ons uit genade weer in den rechten stand tegenover Zichzelf wil plaatsen. En wanneer wij nu dit Woord gelooven of daarop ja zeggen, voltrekt zich de omkeer⁵⁾. Door het geloof komt de verzoening tot stand. Wij vinden onze oorspronkelijke plaats tegenover en bij God terug⁶⁾. Terwijl wij boete en berouw toonen, tot zondekennis en schuldbelijdenis komen⁷⁾, terwijl wij — wat hetzelfde is — ons verleden herroepen, door onze eigen gekozen zelfstandigheid op te geven en vrij te worden van de wet⁸⁾, keeren wij tot onzen oorsprong terug⁹⁾. Wij wagen het, om ons met Christus te vereenzelvigen, omdat Hij Zich vereenzelvigt met ons. Niet ik meer lgef, maar Christus leeft in mij (Gal. 2:20).

In de acte des geloofs voltrekt zich dus tweerlei. Enerzijds geraken wij hierdoor geheel buiten onszelf, omdat wij onze verkeerde positie verlaten, en tot en in het Woord terug keeren,

waarin wij geschapen zijn. Nostra theologia ponit nos extra nos. (Onze theologie plaatst ons buiten ons zelf.)¹⁰⁾. En aan den anderen kant komen wij op grond hiervan tot ons zelf terug. Want door weer in God te zijn, zijn wij ook weer bij ons zelf. De tweespalt is opgeheven¹¹⁾. En als noodzakelijk gevolg zijn wij ook weer bij onzen naaste. Het eerst afgekeerde en gesloten hart opent zich voor hem. Evenals een moeder niet anders doen kan, dan bij het bed van haar zieke kind wezen, zoo ook kunnen wij ons niet meer aan onze medemenschen onttrekken¹²⁾. Het geloof is restitutio imaginis, herstel van het beeld Gods, en daarmee herstel van verantwoordelijkheid en dus herstel van onze houding tegenover God en menschen¹³⁾.

De christen is dus, volgens Brunner, wel echt een mensch, die heelemaal van standplaats is veranderd. Hij is niet „selbständig” maar „gottstendig”. Hij staat niet in zichzelf, maar in God. Hij leeft niet meer van God weg. Ook niet in wettischen zin naar God toe. Maar hij leeft van God uit. Hij heeft God als 'ware in den rug. Bij alles wat hij verricht, behoeft hij niet eerst tot God te gaan, maar mag hij bij God vandaan komen. Zijn nieuwe leven is een leven in den indicatief, niet in den imperatief; niet in de gebiedende, maar in de aantoonende wijs. Het is niet een wettisch naar God toestreven, maar een geloovig van God uit zijn. Het goede is datgene, wat God doet en niet wat de mensch doet¹⁴⁾. Deze Gott-ständigkeit is ware Selbständigkeit¹⁵⁾.

Brunner gebruikt hierbij ook wel de uitdrukking van verbond. Maar dit moet bij ons geen verkeerde gedachte wekken. Want hij bedoelt hiermee niet, dat God in een verzoende, vriendschappelijke verhouding altijd met ons meeleeft. Doch onder verbond verstaat Brunner, dat God Zijn rechten niet als een blinde natuurmacht op ons laat gelden, maar ons dan pas Zijn eisch stelt, wanneer Hij ons eerst in genade heeft aangesproken. Ons goed-zijn mag het antwoord wezen op het voorafgegangene goed-zijn Gods jegens ons. Onze gehoorzaamheid wordt ons niet afgedwongen, maar rust op de dankbare erkenning van wat God voor ons is en van wat Hij voor ons doet¹⁶⁾.

9. Hieruit vloeit van zelf voort, dat het subject uit Brunners sociale ethiek vrij is van alle moraliteit en wettischeheid. Moraal is het surrogaat en het volstrekte misverstand van verantwoordelijkheid¹⁷⁾. Het morele is nog het booze¹⁸⁾. Wettischeheid beteekent onvrijheid¹⁹⁾. Goed is alleen het gebonden-zijn aan God en aan niets anders in de wereld²⁰⁾. Het goede dat ik doen moet, is het goede niet. Want moeten is knechtschap, en knechtschap is zonde. Zoolang ik het goede doen moet, is dit bewijs, dat ik het niet kan. Want als ik het werkelijk kan, moet ik het niet meer. Vrijheid bestaat alleen in de liefde, nooit tegenover een moeten. Zoodra de mensch volledig ziet en kent, hoe boos hij is, is hij 'niet meer²¹⁾.

10. Dat de christen heelemaal van God uit leven mag, is Brunner heilige ernst. Hij ziet hierin zelfs het meest wezenlijk onderscheid tusschen de christelijke religie en het heidendom.²²⁾ Hij wil van plichten, behalve dan die tegenover den naaste, niet weten. Tegenover God of onszelf hebben wij ze niet. Elke cultus, waarin wij rechtstreeks iets

Dezelfde zonde die Paulus reeds in zijn brieven bestraft, dat men met het eenvoudige Evangelie geen genoeg meer nam, maar een hooger standpunt zocht te bereiken, brak ook nu weer uit.

En dat wel op drieërlei manier.

Of pietistisch door een terugkeer naar goede werken. Of perfectionistisch door een streven naar heilighedsgestalte. Of theosophisch door een staan naar een diepzinniger verstand van de dingen des Koninkrijks.

Die drie karaktertrekken nu hebben ook de irenische kringen ten onzent geteekend, gelijk feitelijk deze kringen dan ook in deze drie stroomingen uiteengaan.

Dr A. KUYPER.

De Heraut, No. 246, 10 Sept. 1882.

aan God geven of voor Hem uitrichten, heeft afgedaan. De Sabbath, als speciaal aan God gewijde dag, is in het Nieuwe Testament afgeschaft. Hij kan op zijn best nog maar als ordemaatregel en paedagogisch tuchtmiddel dienst doen.²³⁾ Ons gebod heeft slechts zin en waarde als nieuwe actualisatie van dat geloof, dat de liefde insluit.²⁴⁾ Vorming en ontplooiing van onze eigen persoonlijkheid is een Grieksch, maar geen christelijk ideaal. Oefening in deugden als zelfbeheersching en zelfverloochening heeft slechts indirecte zedelijke beteekenis, in zover zij ons in staat stelt, des te beter ons werk aan de gemeenschap te doen en onzen dienst aan den naaste te vervullen. Wie overwinnen wil, moet vechten geleerd hebben.²⁵⁾ Het christelijk leven is een leven in de liefde.

Doch daar God als Schepper de bron der liefde is, zelf daarom geen liefde noodig heeft en dus ook van den mensch geen liefde ontvangen kan, laat Hij, die als Schepper Zijn menschenkinderen mint, ons onze liefde op onze medemenschen overdragen.²⁶⁾ De tweede tafel der wet is niets anders dan een nadere verklaring van de eerste. Wie God dienen wil, moet Hem aan Zijn volk dienen. Wie vroom wil zijn, moet liefde en barmhartigheid beoefenen en zich solidair met anderer nood maken. Er bestaat geen liefde tot God, die aan den mensch voorbijgaat, en geen liefde tot den mensch, die aan God voorbij gaat. Want God wil koning over ons zijn in Zijn rijk. Zijn wil is altijd sociale wil, volkswil, wil tot gemeenschap. Daarom is er geen andere godsdienst dan die, welke dienst aan den naaste is. God lief te hebben is hetzelfde als onzen medemens lief te hebben. Religie gaat op in zedelijkheid.²⁷⁾ Gods klësis (roeping) sticht altijd ekklesia of gemeenschap.²⁸⁾ Dan eerst ben ik het subject, dat God van mij hebben wil, wanneer er tusschen mijn naaste en mij niet meer een iets, een idee, een wet, een program of wat ook staat, maar ik hem werkelijk als mensch, als medemens, als persoon en broeder aanneem, tot zijn existentie, zooals deze is en zooals God haar mij geeft, ja zeg²⁹⁾, en ik mij aldus van mijn eigen ik naar zijn ik toekeer en mij zoo overgeef aan de gemeenschap. Slechts in het zijn in de gemeenschap sterft mijn oude ik.³⁰⁾

11. Zelfs gaal Brunner nog een stap verder. Op de vraag, of er zulk een mensch bestaat, die niets anders dan zijn naaste de liefde bewijst, antwoordt hij ja en neen tegelijk.

Aan den eenen kant ontkenst hij dit. Ook de mensch, die christen heet, zondigt nog. Hij is ook een ongeloovige en leeft in afval van Christus.

1) Der Mensch im Widerspruch, 505.
2) Das Gebot und die Ordnungen, 2, 140—142.
3) Der Mensch im Widerspruch, 507.
4) Das Wort Gottes und der moderne Mensch, 29.
5) t.a.p., 30.
6) Der Mensch im Widerspruch, 513.
7) t.a.p., 502.
8) t.a.p., 508.
9) t.a.p., 502.

10) t.a.p., 509.
11) Das Gebot und die Ordnungen, 145.
12) Der Mensch im Widerspruch, 514.
13) t.a.p., 505.
14) Das Gebot und die Ordnungen, 63—64.
15) t.a.p., 161.
16) t.a.p., 40.
17) Der Mensch im Widerspruch, 39—40.
18) Das Gebot und die Ordnungen, 58.
19) t.a.p., 60.
20) t.a.p., 44.
21) t.a.p., 61.
22) t.a.p., 40.

23) t.a.p., 294—295.
24) t.a.p., 297—298.
25) t.a.p., 300—302.
26) Das Wort Gottes und der moderne Mensch, 19.
27) Das Gebot und die Ordnungen, 40—43.
28) t.a.p., 161, 284.
29) t.a.p., 60, 114.
30) t.a.p., 160.